

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.



HERTHA

TIDSKRIFT FÖR DEN SVENSKA
KVINNORÖRELSEN
UTGIVEN AV FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET
⌘ REDAKTÖR: ELLEN KLEMAN ⌘



ARGANG 13
DECEMBER
1926

PUB

Herthas läsarinna

görs uppmärksamma på, att Paul U. Bergströms manufakturavdelningar ha det största tänkbara urval av alla slags

Siden-, Ylle- och Bomullstyger samt Linnevaror för såväl ekiperings- som hushållsändamål.

Paul U. Bergströms A.-B.

— 13 Hötorget - Drottninggatan 74 —

54 Hornsgatan 54 (Mitt för Adolf Fredriks Torg)

HUSMODERN

köper

Bomullsgarn och Vävnader

från

**Gefle Manufaktur A.-Bol.
STRÖMSBRO**

och vet att hon erhåller
det bästa möjliga för sitt

HEM



**Svanens vävnader bästa vävnader!
Gefle garn bästa garn!**

*Zeniths
Special Blandning*



Ett margarin som tillfredsställer allas smak *Tre Ess* tillverkas efter en ny metod som förlämnar detsamma ett nykärnat och kraftigt natursmörs smak och arom, *Tre Ess* dessutom både bryner, bakar och steker som smör. Kostar endast **95** öre pr $\frac{1}{2}$ kg.

SCHRÖDERS JÄSTMJÖL

Jäser fort och lämnar ingen bismak.

Telefoner
539-8326-5619
Malmö



Perslow's

**Siden- &
Manufakturaffär**
Största urval nyheter

HERTHA

ÅRGÅNG XIII

DECEMBER 1926

HÄFTE 10

Hildegard Björck

— ett glömt namn —

En dag någon gång på våren 1921 kom det meddelande till Lunds kvinnliga studenthem, att en gammal dam — en av Sveriges första student-skor sades det — nyligen dött i Lausanne och att hon förordnat att hennes bibliotek skulle komma svenska student-skor till godo. Och då de kvinnliga studentföreningarna varken i Lund eller Uppsala ha några egna lokaler, där en sådan donation kunde förvaras, tillfrågades Lunds kvinnliga studenthem, om vi där kunde ta emot det omtalade biblioteket. Det svarades ett tack-samt ja, och så småningom anlände också en vacker samling böcker, mest filosofisk litteratur.

Det var i samband med detta, som jag och min studentskegeneration för första gången hörde namnet Hildegard Björck.

Sen dess har jag mer än en gång betraktat hennes porträtt, som nu hänger över hennes kära böcker, där de stå i kvinnliga studenthemmets vackra sällskapsrum, och undrat vilka öden och upplevelser, som präglat hennes fårade men ändå så ljusa och levande ansikte.

*

Hildegard Björck hade utan tvivel

många förutsättningar att bli en av förgrundsfigurerna bland de kvinnor, som först började ägna sig åt universitetsstudier.

Tjugufem år gammal tog hon studenten i december 1872 vid Nya Elementarskolan i Stockholm, alltså endast två år efter det kungliga brev, som tillät kvinnor att avlägga studentexamen, och samma år som Betty Pettersson, som nyligen firats som vår första studentska, tog denna examen. Hon inskrevs vid Uppsala universitet i januari 1873 i Värmlands nation och för att studera medicin. I maj 1879 blev hon med goda betyg vår första kvinnliga medicine kandidat — vid samma examensperiod som Ellen Fries blev filosofie kandidat.

Denna skriver i ett brev från 1879 på tal om sin egen och Hildegard Björcks förestående examen: »Två kvinnliga kandidater på en vecka — så skall det vara» — och samma år, som Karolina Widerström, vår första kvinnliga läkare med fulla medicinska examina, som nybakad student skrevs in vid Uppsala universitet.

I Ellen Fries' brev från sina studieår, som jag redan citerat ur Maria Cederschiölds bok »En banbryterska»,

finns det en intressant skildring av Ellen Fries' första möte med Hildegard Björck. Denna framstår som en stark och entusiastisk personlighet, som gjort ett djupt men annars nära nog beklämmande intryck på Ellen Fries. Hon skildras nämligen som nästan fanatiskt inriktad på ett enda mål — att avskaffa prostitutionen, inför vilket alla andra uppgifter bli av ringa värde, och även hennes eget studium har värde för henne endast med denna speciella syftning.

Det må vara, att denna skildring slår till för något visst avgränsat utvecklingsskede i hennes liv, men säkert är att den icke rymmer hela Hildegard Björck.

De anteckningar om henne, som stå mig till buds, ge en helt annan människotyp. Hon besatt utan tvivel en mer än vanligt kraftig vilja med en stor förmåga av koncentration på det mål hon satt sig före. Om det vittna redan små episoder från hennes barn-dom. Som liten bad hon t. ex. en gång jungfrurna i hemmet, att de skulle lära henne att skura golv, men de hade inte tid att inviga henne i konsten. Senare på dagen fann man så flickebarnet i färd med att på egen hand skura golvet i ett uthus. Och som vuxen hände det en gång, att hon var närvarande vid en eldsvåda på landet, där det var si och så med ledningen av räddningsarbetet. Det dröjde inte länge förrän hon dirigerade det hela och med lyckligt resultat. Men hennes psyke hade därför långt ifrån bara viljemänniskans hårda konturer. Hon var mångsidigt praktiskt begåvad med detta medfödda handlag att ordna och

ställa tillrätta. Under sina många resor på senare år hade hon öppen blick och vaket intresse för djur- och växtvärld, och det hem i Lausanne, där hon slutade sina dagar, hade hon ordnat med personlig och förfinad smak.

Dessa smådrag ge bilden av en så mycket rikare människa än den som kommer fram i Ellen Fries' brev om henne. För övrigt kan jag så väl tro, att hon under någon period av sitt liv var intensivt inriktad på detta speciella mål att få prostitutionen avskaffad, och det synes mig, som om hon hela livet igenom förblivit en god representant för det patos, som präglade vårt svenska åttiotal att vilja vara verksam bland samhällets många uppgifter, hjälpa till och göra skäl för sig. Men då hon kom att få gå helt andra vägar, än hon tänkt sig, visade hon sig som människa vara rik och stark nog att taga de uppgifter, som livet gav och att kunna avvinna även motgången dess svåråtkomliga värden.

Sedan Ellen Fries omnämnt att hon och Hildegard Björck samtidigt blevo kandidater våren 1879 förekommer hon inte mer i Ellen Fries' brev. I april 1880 befinnes hon emellertid inskriven i värmäländska nationen vid Lunds universitet för att där fortsätta sina medicinska studier. Här torde hon ha varit ganska nära sin licenciatexamen, då hennes hörsel, efter det att hon legat sjuk i mässling, försämrades så avsevärt, att hon ej kunde avlägga de återstående tentamina i hjärta och lungor. Hon specialiserade sig då, fastän hon inte kunde bli legitimerad läkare, på ögon-, näs- och halssjukdomar och studerade detta gebit bl. a. i

Köpenhamn. Någon tid vistades hon också i Stockholm hos en morbror livmedikus Hülphers, som hon assisterade och under vars överinseende hon även själv fick företaga operationer. Efter dennes död återvände hon till Lund, där hon på liknande sätt fick arbeta under med. professor Naumann, som mycket värderade hennes skicklighet som kirurg. Men då denne också dog, kunde hon inte längre fortsätta att få utöva läkaryrket på detta halvt privata, halvt publika sätt. Hennes läkarbana var för alltid stäckt. Och så blev Hildegard Björck ett glömt namn men därför inte en glömd eller isolerad människa.

Hon utnyttjade sitt vetande och sin skickliga läkarehand för att hjälpa de människor, som kommo i hennes väg. Det ligger framför mig, när jag skriver detta, ett litet gulnat pappersark, som fanns bland hennes efterlämnade papper, med några varma tacksamhetens ord undertecknat av ett känt norskt namn: »Tak nu og Tak hele Livet igjennem for hvad De har gjort for os og hvad De har været for os — det er mere end De selv nogensinde vil kunne fatte.» Och det är inte så få, som bevarat Hildegard Björck i samma tacksamma minne. Av fattiga tog hon aldrig någon betalning, och andra patienter fingo själva bestämma vad honorar de önskade att ge.

Hon företog under denna tid åtskilliga resor och vistades bland annat i England som vårdarinna åt en sinnessjuk engelsman. Vid denna tid fick hon till patient fröken Julia Ewerlöf, som av vänner blivit rådd att vända

sig till Hildegard Björck för en öronåkomma. Det dröjde inte länge förrän patient och läkare blev nära vänner, och det blev en vänskap, som varade livet ut. Efter en tids resor i södern, bosatte de sig tillsammans i Lausanne 1904.

Sedan Hildegard Björcks medicinska studier och mera aktiva läkareverksamhet upphört, sysselsatte hon sig mycket med filosofi. Böckerna i hennes bibliotek berätta en del om dessa hennes studier. Den rika samlingen av Boströms och hans efterföljares skrifter vittnar om att hon till sin egen livsåskådning närmast var rotad i idealistisk filosofi (jag använder ordet idealistisk som filosofisk fackterm), men hon har även prövat andra tankevägar, som anges av namnen Buckle, Huxley, Spencer, Mill. Och namn sådana som Hägerström och Phalén bära också ett vackert vittnesmål om, hur hon in i ålderns dagar försökte följa nya tankelinjer.

Det är roligt att taga en av hennes böcker i handen och betrakta det vackra bandet, som talar om bokvännen, som så gärna ville se sina skatter i den infattning, som tillkommer deras inre värde. Och slår man opp i dem, finner man täta förstrykningar och anteckningar i marginalen, och man förstår, att deras ägarinna inte endast läst så och så många sidor filosofisk litteratur utan med sin egen personlighet levat med i dessa tanke- och livsproblem, där det inte ges någon slutgiltig lösning utan endast ständigt nya frågeställningar.

Under de sista åren av sitt liv led Hildegard Björck av en hjärtsjukdom,

som i ett par år höll henne sängliggande. Efter sitt skiftesrika och ofta mödosamma liv fick hon en stilla och ögonblicklig död. Hon dog under sin middagssömn den 7 april 1920.

Det finns vissa människoliv, som komma en att tänka på alltför hårt beskurna träd, som först efter flera

år nå fram till att bära den rika frukt, som beskärningen avsåg — så hårt beskurna människoliv att den tanken kommer en nära, att de beskuros för att bära sin rikaste frukt i ett liv av större mått än det, som faller inom några tiotal korta, ovissa jordeår.

SIGNE NILSSON.

Kooperationen och samhällsutvecklingen.

Den skapandets och skeendets lag, som Geijer formulerade — Vad stort sker, det sker tyst —, den visar mitt i reklamens tidsålder på ett förbluffande sätt sin exakthet.

Det hände något i all tysthet och ringhet den dag i året 1844, då några fattiga vävare i Rochdale satte upp några principer för ekonomisk gemenskap, som de själva efterlevde.

De flesta bland oss leva, utan att reflektera däröver, som omyndiga varor i egenskap av konsumenter. Icke förstå vi att rätt bedöma vare sig prisbildningens lagar eller ens varans verkliga kvalitet och värde — vi betala undergivet vad det kostar, och vi ta emot vad man levererar utan någon vidare prövning för det ekonomiska samvetets skull. Vävarna i Rochdale gjorde upp sin räkning med detta konsumenternas omyndighetstillstånd. De gävo sig ekonomisk medborgarrätt också i egenskap av konsumenter genom att bli medintresserade risk- och ansvarstagare i sitt ekonomiska liv. Av de huvud-

punkter, som uppsattes i Rochdale, kan det vara värt att påminna om några. Varje medlem skall, enligt dessa, tillskjuta sin andel, bära risk- och skörda vinst, m. a. o. stå i ansvar för företagets helhet. De bästa varor och full vikt skall presteras för kontant betalning — ett oeftergivligt krav på ömsesidig ekonomisk ärlighet. Konsumenterna ha rösträtt, kvinnor som män, men icke enligt kapitalprincipen (d. v. s. enligt insatsstorleken), utan efter personlighetsprincipen: varje medlem 1 röst.

Denna sista princip är särskilt viktig: den innebär att människan är kapitalets herre, icke kapitalet människans. Betydelsefull är också den principen, att av vinsten icke hela beloppet återbäres utan att en del frigöres för bildningsändamål.

Den ekonomiska rörelse som under kooperationens namn börjat erövra världen har visserligen från affärssidan sedan vuxit sig stor nog för att avspeglas på offentlighetens näthinna som ett faktum att räkna med. Men att denna rörelse för

Kooperationen och samhällsutvecklingen av Karl Petander. Kooperativa förbundets förlag.

sitt fulla förverkligande förutsätter och framhjälpes en ny mentalitet, en etisering av själva det ekonomiska livets struktur, det har endast nått oss genom mera periferiska antydningar, här i landet främst genom Anders Örnäs kända skriftställarskap.

Nu i höst framträder emellertid ett storartat anlagt och grundligt genomtänkt verk, som vill nödga oss till insikt om att Kooperationens idé är en händelse också i det andliga universum. Det är en nationalekonom av facket, docenten Karl Petander, som i sitt digra arbete, *K o o p e r a t i o n e n o c h s a m h ä l l s u t v e c k l i n g e n*, låter oss skärskåda de olika ekonomiska systemens strukturer, i deras finaste rötter och förgreningar in i det etiska och intellektuella livet.

Att på ett verkligt fruktbart sätt klarlägga så komplicerade realiteter, vilkas tillblivelser, utformningar och omvandlingar sträcka sig över århundraden, kräver ett mått av historisk och filosofisk inblick, som ytterst sällan parar sig med fackmässigt nationalekonomiska inställningar på problemen. Ja, dessa olika synpunkter synas ofta nog utesluta varandra: historien inriktar sig på livet, mänskligheten som rör sig, förnyas, skapas, förvandlas, dör, återuppstår, medan ekonomien generaliserar och summerar det givna, med människan som en siffra bland alla de många andra, som falla in under kalkylen.

Författarens samgrepp kring båda slagen av realiteter innebär ej blott ett teoretiskt klargörande. Hela den vetenskapligt motiverade framställningen utmynnar i det mest energiska

etiska krav på en positiv omvandling av den ekonomiska tävlingskampen i en samarbetets initiativfyllda solidaritet.

Utifrån denna målsättning måste såväl socialismens som kapitalismens ekonomiska system ge sig till känna som ensidiga motsatsbetoningar i samma plan, det ena individualistiskt, det andra kollektivistiskt prägladt, utan rötter i den personlighetsprincipens fria samverkan, som ensam kan utlösa (i stället för mekanisera) det djupast mänskliga också inom det ekonomiska livets regioner.

Första avdelningen i boken innebär (utefter ekonomiska linjer) ett stycke kulturkritik, vars starka patos emellertid på en eller annan punkt torde ha förlätt författaren till konstruktioner — jag tänker egentligen här mest på hans behandling av rasernas insats i det ekonomiska livet, med förbigående av den semitiska rasen i sitt intresse för den anglosaxiska (»nordiska«). Men den som eventuellt i denna första avdelning trott sig stöta på en don Quijote i kast med kvarnar — all ära åt don Quijote förresten, han är förfärande sällsynt nu för tiden och skulle näppeligen ha en Sancho Panza till förfogande! — får mycket snart varna, att det sannerligen inte handlar om några »kvarnar» skymtade i fjärran, utan om realiteter, som under årtionden varit föremål för ett noggrant genomforskande från förf:s sida. Det handlar om en på ingående kunskap och ett väldigt jämförelsematerial fotad åskådning, som avlyssnar de stridande systemen deras vitala punkter, på samma gång som den negerar en-

sidigheterna. Dessa motställningar, individualismens och kollektivismens, äro så långt från att upphäva varandra, att de tvärtom betinga varandra i en djupare fattad syntes.

Då nu varken kapitalismens eller socialismens system gå i den etiskt ofrånkomliga syntesens tecken, gäller det för författaren att pröva huruvida kooperationen — en rörelse i sin begynnelse blott — kan åYTECKNA en sådan ekonomisk struktur, att den kunde svara emot fordringarna. Här följer nu som bokens tyngdpunkt en utförlig konkret redogörelse för alla de olika typer av kooperation som framkommit, från de danska andelsmejeriernas omvälvning i smått till de konsumentkooperativa företagen i stordriftens linje. Icke allt som kallar sig kooperation svarar mot ursprungsprinciperna. Här sker nu inför de enskilda »arterna» en liknande prövning av strukturerna som i fråga om de kapitalistiska och socialistiska systemen av olika valörer och schatteringar. Avarter, arter och hybrider framställas levande och åskådligt, innan de få sin granskning. Det är en riklig flora som vuxit upp och som det är mödan lönt att stifta bekantskap med, från produktionsordningen vid *G o d i n s f a m i l i s t ä r i G u i s e* — den enda kraftigt kvarlevande bland många misslyckade sådana — till jordbrukskooperativa försök här hemma i Sverige. Jag vågar ej ingå på de ekonomiskt betydelsefulla spörsmålen i detta sammanhang, sådana som konkurrensmotivets tillvaratagande i nya former, de olika typerna av vinstsystem eller svårigheterna av kooperativt underlag för stordrift.

Mera frestande kunde det vara att något dröja vid Rochdalevävarnas »sjunde princip», den som gällde bildningens befordran. Det ligger i själva verket däri underförstått, att det verkligen krävs en uppfostran av människorna för att stå på en gång personligt fria och dock solidariska inbördes, såsom det ekonomiska livets bärare.

Denna synpunkt ligger som en tyst förutsättning bakom rektor Petanders arbete i det kooperativa idealets tjänst. Med levande övertygelse nödgas han oss se systemens inverkan på människorna på ont och gott. Han framropar en ny människotyp, etiskt fullmyndig i själva det ekonomiska livet, för att en ny samhällsstruktur över huvud skall kunna växa fram. Han förbiser ingalunda förekomsten av enskilda människors höga standard inom de skarpast kritiserade systemen; men för så vitt som ekonomien är till för människans skull och icke människan för ekonomiens kräver han dock ett systemskifte, av samarbets- i stället för konkurrens- eller kollektivtyp.

Bakom detta verk ligga ej blott bokstudier utan en livsgärning. Något av en kallelses eld brinner i dessa sidor, så lugnt och nyktert avhandlande ekonomiska metoder och statistiska kalkyler. Därför är boken eggande och tankeväckande, ej blott när den rycker, nej tager oss med, utan också där den ställer oss undrande, frågande, granskande. Den är, för att anföra inledningen, heller icke utsänd i förhoppning att godtagas av partiåskådningarnas och de ekonomiska intressenas drabanter, men i hopp om att göra dem

som icke stelnat i trånga dogmer »mera vidsynta och mera villiga att ställa sina krafter i tjänst hos ett högt och levande samfundsideal».

EMILIA FOGELKLOU.

Fredrika Bremers staty.

Vår vädjan till Fredrika-Bremer-Förbundets medlemmar att bidra till slutinsamlingen för Fredrika Bremers staty har till dags dato inbragt kr. 2,147:—. Samtliga givare av de hittills inbetalda bidragen, vilka varierar mellan 100 kr. och 1 kr., tacka vi särskilt för deras snara beredvillighet. Till de många återstående av förbundets över 5,000 medlemmar förnya vi vår uppmaning, och vi hoppas att i Herthas januarinummer kunna meddela en summa ansenligt högre än den ovan uppgivna.

Bidragen mottagas alltjämt under adressen: **Fredrika-Bremerstatykommittén, Kihls gård, Stockholm I.**

Stockholm den 9 december 1926.

FREDRIKA-BREMERSTATYKOMMITTÉNS ARBETSUTSKOTT.



Notisspalten.

Kretsbildning i Hudiksvall.

Onsdagen den 17 november hölls å Hudiksvalls flickskolas högtidssal inför ett talrikt auditorium ett föredrag om den kvinnliga ungdomens yrkesval av fröken Axianne Thorstenson. Därefter samlades en del av åhörarna till samkväm å Strand Hotell och i samband härmed upptogs frågan om startande av en Fredrika-Bremer-Förbundskrets.

Resultatet av överläggningen blev att de närvarande enhälligt beslöt att bilda en avdelning av Fredrika-Bremer-Förbundet, vilken sannolikt kommer att benämnas Norra Hälsinglands krets. En interimstyrelse tillsattes, bestående av fruarna Stina Rodenstam, Anna Hallgren, Gertrud Landelius, fröken Sigrid Enlund, Hudiksvall, fru Hildur Sundblad, Iggesund, fru Alma Burchardt, Näsviken, och fru Viola Lyttkens, Bergsjö.

Fru Stina Rodenstam utsågs till ordförande för interimstyrelsen, som fick i uppdrag att före årets slut kalla den nya kretsen till konstituerande sammanträde.

Genom tillkomsten av denna krets har förbundet fått ett länge närt önskemål uppfyllt, nämligen att i Hälsingland bli representerat av en lokal sammanslutning. Norra Hälsinglands krets hälsas välkommen i Fredrika-Bremer-Förbundet och tillönskas all framgång i sitt arbete!

Spridda valhändelser.

Vårt land är långt att överblicka och — vi måste vara uppriktiga, om än ej fullt artiga — vi äro icke övertygade om att våra »sociala meddelare» i skilda städer och orter pålitligt hjälpt oss med överblicken av detta mycket avlångt land i vad det angår höstens stadsfullmäktigeval.

Från Härnösand har emellertid inberättats att två kvinnor in-

satts i stadsrepresentationen, fru Ellen Bucht, omvald, samt fröken Vilma Dryselius, nyvald, båda tillhörande moderata partiet. Vidare meddelar rapporten att åtta kvinnor varit uppsatta som kandidater, fyra moderata, en frisinnad, en på »De fries» lista samt två socialdemokrater. Resultatet, de två valda, utgör ökning med en kvinnlig representant i Härnösands stadsfullmäktige, då hittills fru Bucht i denna egenskap varit ensam.

Till landstingsmannavalen hade tvenne kvinnor nämnts som kandidater, båda höger, den ena av dessa gick in som andre suppleant.

I Uppsala, förtäljer man oss, placerade högern och socialdemokraterna vardera två kvinnliga kandidater i stadsfullmäktige, högern Fackskolans för huslig ekonomi föreståndarinnan fröken Ida Norrby samt med. dr Martha P:son Henning (förutvarande suppleant), socialdemokraterna bostadsinspektrisen fröken Hildur Otte-lin samt ordföranden i Socialdemokratiska kvinnoklubben fru Olga Hedén (båda omvalda).

F r å n V ä x j ö meddelas att fru Elsa Nordenskjöld invalts av högern, vilket betyder att fru Nordenskjöld återtar den plats i stadsfullmäktige som hon under en tidigare period innehåft men på grund av flyttning på sin tid från orten måste avsäga sig.

F r å n K a r l s t a d meddelas att de moderata i Västra kretsen återinsatt kassörskan fröken Hanna Peterson i stadsfullmäktige samt nyvalt friherrinnan Sigrid Leijonhuyud. Som listan var uppsatt med personliga suppleanter, för fröken Peterson fru Milli Kleve, för friherrinnan Leijonhufvud fru Ruth Lilius, är vid eventuellt inträffande vakan efter någon av de nu valda ordinarie kvinnliga stadsfullmäktige mandatet ändock tillförsäkrat kvinnliga innehavare under pågående uppdragsperiod.

F r å n K a r l s k r o n a kommer

till sist ett meddelande om att fröken Emma Möller, höger, insatts i stadsfullmäktige.

* * *

I stadsrepresentationerna, liksom i riksdagen, ta kandidaterna i fråga sina legitima platser genom respektive partiorganisationers åtgöranden. Men vad är att säga om partipolitisk agitation vid kyrkorådsval? Frågan är aktuell genom den nyligen timade händelsen vid kyrkostämma inom Klara församling i huvudstaden där vid det då förrättade valet partipolitik plötsligt introducerades och ävenledes genom organiserad och i tysthet beredd aktion blev bestämmande för valet. Det är intet nöje att anteckna att vid sidan av den manliga partimedlem, som genom den partipolitiska aktionen tillförsäkrades en plats i kyrkorådet, en kvinna genom samma aktion förhjälpes till denna värdighet. Och av allt att döma torde såväl den ena som den andra av dessa två personer kunna anses såsom ganska utomstående i fråga om den post som gjorts till deras.

N. F. och Miss Wilson.

Kanske är i första ögonblicket, vid läsningen av detta, för flertalet »N. F.» en lika obekant storhet som Miss Wilson. Men nu är det så att N. F. även här betyder den mycket bekanta storheten Nationernas Förbund och Miss Wilson, från U. S. A., är en av N. F:s hittills väl betrodda tjänare. Under sex år, med en strängt begränsad budget, har Miss Wilson stått för N. F:s sekretariats bibliotek. Vilket betyder att hon, med ytterligt litet anslag till sin disposition, har grundat och organiserat biblioteket, har samlat de massor av facklitteratur som måste finnas tillgänglig för den mångfald av kommittéer, som inom N. F. studera sitt skilda ämnes områden. Att hon har gjort detta till experters

fulla belåtenhet har vid olika tillfällen vittnats.

Men nu går hennes kontrakt ut med detta års slut — och man lär ej ämna förnya det.

Paragraf 7 i N. F:s stadgar öppnar alla befattningar och poster lika för män och kvinnor. Man frågar: Varför skickas Miss Wilson bort?

Internationella rösträttsalliansens styrelse har sökt intervenera till Miss Wilsons fördel hos N. F:s sekretariat, men utan att lyckas. Styrelsen har nu lagt fram hennes sak för den förenade kommitté av internationella kvinnoorganisationer som bildats för att tillgodose kvinnors anställande i N. F. Frågan är om denna kommitté lyckas uträtta något. Rösträttsalliansens

sekreterare låter ej alltför hoppfull i det cirkulär som utsänts till de affilierade föreningarna och hon framkastar frågan: hade Miss Wilson behandlats på detta sätt om hon varit en man?

Från konsul och fru Sederholms stipendiefond

utdelas år 1927 genom styrelsen för F.B.F:s Malmökreets stipendier, i första hand för genomgående av någon av förbundets skolor: Apelryds trädgårdsskola, Rimforsa Lanthushållningsseminarium och Skolan för kvinnlig yrkesutbildning i Stockholm. Angående ansökningstid och villkor för stipendiums erhållande se annonsen i detta Herthahäfte.

Ett innehållsrikt liv.

Ovanstående rubrik ger sig osökt då man slutstuderat Ann Margret Holmgrens, f. Tersmeden, två volymer starka bok »Minnen och tidsbilder». Ett mer än vanligt skiftande färgspel erbjuder skildrarinnans livsbild. Den förtjänar också mer än de flesta privatpersoners att ställas fram till beskådning inför en personhistoriskt intresserad allmänhet.

Först äger framställarinnan av dessa livsöden ett privilegium som i varje tid, den må vara aldrig så demokratiskt betonad, skänker en särställning. Hon tillhör en förnäm adelssläkt. En släkt med gamla anor, ägare av ärevördiga herresäten, vilkas gemak kun-

na uppvisa ett helt galleri av porträtt över förfäder bärande historiskt kända namn och med detta »noblesse oblige» över sig som återstrålar på deras senfödda ättlingar.

Ännu ett företräde som ej bör skattas ringa. Ann Margret är född och uppfödd på landet. Hon är ett svenskt herrgårdsbarn. Visst kan livet för ett sådant te sig stillastående och enformigt nog, men hur mycket mindre grått och banalt än för dem som leda sitt ursprung från en stadsgata! De kapitel som ägnas åt barndomsminnena höra också till bokens mest underhållande.

Särskilt rolig är beskrivningen på resan i familjevagn. En hel barnskara, jämte åtskilliga äldre, instuvad i ett par trånga kalescher företagande

Minnen och tidsbilder av Ann Margret Holmgren, f. Tersmeden. Wahlström & Widstrands förlag, Stockholm.

den varje sommar återkommande landsvägsfärden till mormodern, grevinnan Cederström, född Löwenhjelm. Mellan hemgården Hessle i Uppland och Bråte, det mormoderliga residenset i södra Värmland, är en ansenlig vägsträcka, och nog hunno de små resenärerna bli åtskilligt uttröttade och uttråkade innan de väl voro framme. Men jämförd med nutidens triviala järnvägsresor, hur mycket mer pittoresk verkar ej en sådan med egna fordon verkställd familjexpedition!

På mödernet räknade Ann Margret släktskap med den grevliga familjen Löwenhjelm på Lång, Värmlands ståtligaste adels gods. I det svenska ridarhusets annaler kan ej uppletas en släkt med större känsla för adelsvärdighetens prerogativ än grevarna Löwenhjelm. Dess mest typiska representant var ju den mångomtalade grevinnan Charlotte von Gerdtén, född Löwenhjelm på Apertin. Många äro som bekant de historier, mer och mindre apokryfiska, som äro i svang om detta högförnäma och originella fruntimmer. Så berättas det, att hon inte ansåg Karlstadsbiskopen Rundgren, som i fråga om prelatentisk värdighet och personlig pondus ej gick av för hackor, värdig att mottagas i godsets paradsalong. Denna var endast för jämbördiga. Biskopen var ofrälse. Han skulle veta sin plats, och insläpptes alltså ej i det allra heligaste.

Det är en ödets ironi att ett stamträd med så högaristokratisk resning kunnat frambringa en telning med en så ultrademokratisk läggning som Ann Margret. Lyckligtvis för grevinnan på Apertin fick hon ej uppleva skanda-

len att se sin grandnièce såsom en av Sveriges aktivaste rösträttskvinnor — ett begrepp som då var okänt — göra gemensam sak med pöbeln. Det var illa nog att den stolta frun innan hon gick hädan fick erfara, att denna samma Ann Margret räckt sin hand åt en plebej. En professor visserligen, redan med namn inom den lärda världen och med lovande framtidsutsikter, men namnet fanns ej i adelskalendern. Alltså en mesallians.

*

Vid nitton års ålder infördes Ann Margret Tersmeden som professor Frithiof Holmgrens maka i Uppsalas akademiska värld. Egendomligt för denna värld, med dess, som man tycker, så höga kulturella nivå, var den motspänstighet varmed den mötte många av de reformsträvanden som började arbeta sig fram i tiden. Så betraktades den studerande ungdomens anslutning till den eller den nymodiga idén med största misstro av universitetsstadens tongivande sällskapskretsar.

Ett undantag utgjorde det holmgrenska hemmet. Professor Holmgren själf var ej blott en man som inom sin vetenskap, den medicinska, aktade på tidens tecken, han satte sig även in i de ungas krav i samma riktning. Många av de företag, som avsågo den studerande ungdomens ej blott lärda fostran utan även deras sociala och fysiska, räkna Frithiof Holmgren som en banbrytande kraft.

I allt detta stod hans hustru trofast vid hans sida. Naturligt nog tog hon starkt intryck av mannens frisinade tendenser inom mångahanda områden. Av naturen av en viss opposi-

tionell läggning — den lilla Ann Margret var ju, efter vad hon själv på sin ålders dar berättar, familjens oroselement till skillnad från syster Sofie, den alltid snälla och sedesamma — anslogo företrädesvis motsatserna till det bestående den unga professorskans mottagliga sinne. Så öppnade hon sitt hus, den hemtrevliga »Villa Åsen» strax utanför staden, för och skänkte sitt varma moderliga hjärtas sympati åt de unga bildstormare som lysts i band av det vid gammal god sed och hävd fasthållande akademiska samhället.

Det var en andlig brytningstid av enastående våldsamt den som sammanföll med Ann Margret Holmgrens Uppsalaår. Det revolutionära 80-talet fick hon ju därunder genomleva. Våldigt drabbade andarna tillsammans. Omöjligt att stå likgiltig inför den pågående kraftmätningen. För alla som icke voro absolut slöa krävdes det att taga ställning för eller emot. Och de som hörde till »de unga», ännu så länge i minoriteten men på samma gång representerande de mest aktiva för att inte säga aggressiva elementen, fingo självfallet kläda de värsta skotten. Oförstående, orättvisor, hätskhet och förtal, ja förföljelser, kommo rikligt på deras lott. Vi behöva blott erinra om den på sin tid så mycket rabalder åstadkommande Wicksell-Verdandi episoden, för vilken även redogöres i fru Holmgrens bok, och där hon själv, helt visst utan att eftersträva det, kom att spela martyrens roll.

En viss okritiskhet då det gäller de personer och idéer som hon korat till sina livsideal kan man emellertid ej helt fritaga fru Holmgren ifrån.

Så beträffande de norska sympatierna, hennes livs patos, koncentrerat i hennes Björnstjerne Björnsondyrkan. Under Björnsons första svenska föreläsningsturné hade Uppsala även besökts. Där hade fru Holmgren gjort skaldens bekantskap och i likhet med så många svenskar — eller rättare svenskor — spontant kastat sig figurligt, kanske bokstavligt också, till den store mannens fötter. Från denna tid daterar sig den livslånga vänskapen med Björnson och hans familj, en förbindelse, där värmen i känslor och liktänkandet i åsikter tycks varit ömsesidig.

I fyrtio somrar, berättar Ann Margret, gästade hon som en intim vän Aulestad, Björnsons världsberömda norska gård. Hon blev under denna årligen återkommande sammanvaro i tillfälle att få en inblick i den store mannens hemliv, vanor och karaktärsdrag, ett privilegium som med rätta måste fylla den som därav kom i åtnjutande med lycka och stolthet.

Så blev också Björnson den svenska väninnans gudaborna ideal.

Och i ljuset av denna strålande gestalt betraktar minnestecknarinnan hela det norska folket. När man läser fru Holmgrens karakteristik av hennes mycket vidsträckta norska vän- och bekantskapskrets, måste man förvåna sig över hur det varit möjligt att inom ett samhälle påträffa en sådan rik uppsättning av idealmänniskor, framstående lika mycket för själens adel som för intelligensens skärpa. Från den lilla skydsgutten och husmandskonon till representanterna för den lärda vetenskapliga och litterära världen.

Då det rör henne själv äger annars

hennes framställning en oemotsäglig vederhäftighet. Enkla men därför så mycket mer sägande fakta från ett liv, helgat åt en moders, en makas och hemvårdarinnas, alla krävande omsorger. Och vid sidan därav en aldrig slumrande känsla av förpliktelse gent emot det samhälle hon tillhör. Vad har hon ej allt rätt med så väl inom hemmet som därutanför, denna till utseendet att döma så bräckliga kvinnovarelse! Verkliga kraftprov som tala högt för vad en kvinna som sätter in hela sitt hjärta, sitt förstånd och sin energi i sin pliktuppfyllelse kan åstadkomma. Ett lärorikt och till efterföljd manande exempel.

*

Efter mannens död och sedan de många barnen flugit ur boet flyttade Ann Margret Holmgren till Stockholm. Från denna tid ägnade hon sig helt åt den uppgift som man kan säga utgjorde slutinseglet på hennes medborgargärning: arbetet för kvinnans politiska rösträtt. Hon blev vårt lands trovissaste, aktivaste rösträttskvinna. Glömsk av sin ålder och sina svaga kroppskrafter kastade hon sig med den för henne egna brinnande entusiasmen in i arbetet. Hela vårt långsträckta land genomströvade hon, från söder till norr, från öster till väster, för att tala rösträttens sak. Och överallt där den lilla orädda, energiska professorskan drog fram, imponerande på åhörarskarorna lika mycket genom klarheten och det övertygande i sina argument som genom sitt uppträdande med dess medfödda distinktion, där uppblomstrade den ena föreningen ef-

ter den andra, anslutande sig till den stora saken, lik den spirande brodden i säningsmannens spår.

När skörden var mogen och den politiska jämnställdheten vunnits, kunde med full rätt Ann Margret Holmgren taga emot hederstiteln av Sveriges kvinnliga rösträttsaks »grand old lady», den under vilken hon vid mångget festligt tillfälle blivit hyllad.

Enkelt, flärdfritt och utan någon slags pose såsom hela personligheten i dess stilla värdighet verkar har Ann Margret Holmgren i sina nu publicerade minnen framlagt grunddragen av sin livshistoria. Den försvarar väl sin plats bland våra andra dugande, mycket åstadkommande svenska kvinnor.

LOTTEN DAHLGREN.

Fil. doktor Kerstin Hård af Segerstad, som vid flera tillfällen dokumenterat sig såsom kännare av fransk medeltidslitteratur, har nyligen publicerat första häftet av ett arbete med titeln *Sur les dieux des Sarrasins dans les Chansons de geste du XI^e siècle*. Utredningen är även för lekmannen intressant genom de perspektiv den öppnar mot urgammal i medeltida tradition dunkelt fortlevande hednisk kult.



Från bokvärlden.

Hos kamrerns. En geijersk familjekrets skildrad av *Lotten Dahlgren*. Wahlström & Widstrands förlag.

Man kan inte gärna gå så långt att man säger att Lotten Dahlgren kreerat Geijer, men man kan med fog påstå att hon trollat liv i den geijerska familjekretsen till bekantskap och anamelse för en senare tid. Kring centralfiguren Erik Gustaf flockar sig efterhand som Lotten Dahlgren skapar fram dem ur gamla brev och dagboksanteckningar de många medlemmarna av den stora värmlandssläkten, ut i dess förgreningar genom bortgiften och ingiften. Och som det inte är ett stelt presenterande utan förmedlaren-författarinnan i det bästa humör och med tvivelsutan gammal äkta värmländsk gästfrihet inbjuder till den mest gemytliga och otvungna umgängelse med de henne själv närstående fränderna och vännerna, så känna vi oss rent av stå på en synnerligen familjär fot med både den ene och den andre av de illustra familjerna.

Den senaste intima bekantskapen är *Kamrern*, E. G. Geijers i åldern närmaste broder, Carl Fredrik. Och o begränsat gästfritt bjudas vi även nu att gå ut och in hos kamrerns, och gott trivs man och roligt har man, vare sig man befinner sig i det trevna första hemmet i Stockholm boställsvåningen i Frimurarbarnhuset eller i den avgjort förnämligare i Järnkontorets hus vid Stora Nygatan eller senare i våningen vid Kornhamnstorg med sin för den då pensionerade kamrern intresserika utsikten över torgmadammernas salustånd. Man får vara med på familjemiddagar och otaliga besök av släkt och vänner, från den store Erik Gustaf och hans Anna Lisa, Troilierna, Dahlgrens — innefattande »Fredrek på Rannsätt» och hans unga maka — och ännu andra flera till »Göternas» invasion av kamrerskans

tebord. Man ser brodern Thorgny Lagman, värden på stället, hälsa dessa med ljudliga Hej och kraftiga handslag och värdinnan, fru Sophie, född Lagerlöf, själv poetiserande och av Brinkman benämnd »den ädla snillefromma Skaldinnan», tillsammans med sin unga vackra syster Jeanna göra »les honneurs» och såsom inofficiella förbundssystrar liva det götiska samkvämet med sitt »inslag av kvinnligt behag och spirituellt sällskapston».

Glädje och sorg får man vara med om »hos kamrerns», fest och vardag, men antingen det är det ena eller det andra, med intresse och nöje läser man denna Lotten Dahlgrens nya skildring av en geijersk familjekrets.

Äventyr. Noveller av *Anna Lenah Elgström*. Albert Bonniers förlag.

Fullt exakt har Anna Lenah Elgström kallat sin bok *Äventyr*. Det finns människor vilkas ögon aldrig se ett sådant. För denna diktare röja sig Äventyren. Hon skönjer dem bakom vardagsmänskors enkla eller banala liv och hon följer deras mystiskt glimtande tråd i enstaka sällsamma upplevelser.

Men det vore löjligt att söka fastslå hur mycket av hennes berättelser som har det faktiskt inträffades reella underlag. Fantasiens självständiga skaparakt av till hands liggande verklighetsstoff undandrar sig mätning och vägning, bör även lojalt hållas utanför allt deklarationstvång. Den är författarens legitima hemlighet. Vad vi kunna ha rätt att fråga efter är blott om synen, bilden, människan blivit gripbar och levande i ramen som författaren givit den.

Härvid håller Anna Lenah Elgströms diktning fullt mått. Med sällsynt intensitet är allt levandegjort.

Vare sig hon, som i denna novellsamling, tar oss in i »Druidskogens» sugande mystiska värld och en mänskas undermedvetna — eller var det ej medvetna? — kunskap om en sin tidigare jordtillvaro eller hon låter oss göra bekantskap med en halvgammal fru Palmqvist som inte längre »har råd — att vara förståndig», hon är nämligen barnslig nog att ännu tro på Äventyret och ämnar uppträda, fattig och gammal som hon är, i vit brudklänning med spetsar och slöja på sitt tredje bröllop, med vedkarln i huset, eller förf. lockar oss med på hissande havsfärder i nattlig storm eller försåtligt svepande dimma, i sällskap med enkla, starka, svaga, dåraktiga, brottsliga och goda människor som i det domedagsögonblick då de se döden gripa efter dem ur svallande vattendjup handla och döma ut ifrån sitt innerstas ofränkliga och plötsligt blottade lag.

Flera av dessa noveller ha varit publicerade i tidningar eller tidskrifter. Det är glädjande att de samlats och förenats med det helt nya boken innehåller.

Natten till söndag. Av *Elin Wägner*. Albert Bonniers förlag.

Elin Wägner har vant oss vid att i fråga om hennes böcker räkna med en mer och mer inåtriktad själspejling. Även denna sista bok är främst själsanalys. Men den kommer ingalunda upp till den underbart fördjupade inåtsyn och koncentrerings som gjorde *Den namnlösa* till hennes verkligt betydande bok, inte heller håller den *Åsa-Hannas* och *Silverforsens* nivå. *Natten till söndag* bär ganska direkt märket av den journalistiska snabbmålningsmetod, som åt hennes tidigare författarskap visserligen skänkte dess med rätta uppskattade pikanteri men som också till en viss grad utesluter verkligt djupgående och samlad inåtskådning.

Men Elin Wägner har här, som alltid, förmågan att fånga, och understundom griper oss på det djupaste den impulsiva och världens omdöme så litet aktande fru Magni i sin kamp om lyckan. Som alltid hos Elin Wägner bjuder även denna bok på en mängd situationer och förbiskymtande människor ypperligt tagna på kornet.

E. K—N.

Arne Bindt eller Gud, ödet och jag själv. Roman ur livet av *Elisabet Lönroth*. Del I och II. N. J. Gumperts bokhandel.

I ett ganska omfångsrikt arbete — båda delarna tillsammans räkna drygt 550 sidor — har Elisabet Lönroth, förut känd genom flera böcker med religiöst innehåll, tecknat en ung mans utveckling och livsöden. Bokens huvudperson, Arne Bindt, är teolog men tvekar av samvetsskäl inför prästvigningen. Modern teologi och fädernearvd åskådning brottas inom honom, och det fordras en djupgående kamp samt många skakande livserfarenheter, innan han hinner fram till klarhet och helhet. Vid sidan av denna livshistoria löpa åtskilliga andra, som var på sitt sätt ingripa i hjältens utveckling. Han föres samman med representanter för tron på det blinda ödet, liksom för en åskådning, där den egna fördelen alltid har utslagsrösten, och han ser att varken den ena eller den andra av dessa åskådningar håller inför livets påfrestning.

Förf. har en aktningvärd iakttagelseförmåga, och hennes idealism utesluter ej ett utpräglat sinne för realiteter. Många av hennes typer få verkligt liv inför våra ögon. Även om hon någon gång använder schablon — vi ha t. ex. träffat på den bördsstolta friherrinnan flera gånger förut — strävar hon ärligt efter att jämt fördela ljus och skugga, och i det stora hela har hon ock lyckats därmed.

Kapitelrubrikerna erinra osökt om

gamla kära ungdomsbekanta bland engelska böcker. En av dessa lyder t. ex.: »På vacklande grund. Befästad vänskap. Supé i prästgården. En ödesdiger förmiddag med en olyckshändelse, som likväl icke saknar sina ljuspunkter». — Och detta är ändå en av de kortare. Mot denna gammaldags anordning kontrasterar skarpt det ytterligt moderna språket, där t. ex. »och» ersatts med »å», vilket kan vara en smaksak men ofta gör meningarna en smula svårlästa.

Det är en ärlig bok, en som vill ha någonting sagt, och den håller intresset uppe från början till slut. Kanske skulle den allra bäst njutas i en familjekrets vid lampan och handarbetena — ifall nusådana kretsar ännu finnas — men den rymmer många tankar, som förtjäna att ytterligare begrundas i ensamheten.

F. E—a.

Från Zenon till Cicero av *Anna Maria Roos*. Svensk Läraretidnings förlag.

»Ungdomens Bibliotek», utgivet av Svensk Läraretidnings förlag, har ökat med ett nytt läsvärt arbete, »Från Zenon till Cicero», av Anna Maria Roos. Det är egentligen tredje delen av den i »Barnbiblioteket Saga» ingående världshistoriska läseboken »Genom seklerna» och utgör en värdig fortsättning till detta utmärkta arbete.

I den nya boken tecknas i en ren och vacker stil den hellenistiska tiden och romerska antiken till Ciceros död. Förutom berättelser om de blodiga krig och grymheter, varav Roms historia överflödar, och vilka icke kunna förbigås utan att en falsk bild av den flydda verkligheten gives, läser man skildringar av sådana kulturpersonligheter som Zenon, Archimedes och Cicero. En särdeles klar och även för den yngsta ungdomen lättfattlig framställning lämnas av de sociala frågor-

na och striderna i Gamla världens huvudstad. Och man får se hur hos de största tänkarna under detta tidevarv ett monoteistiskt gudsbegrepp och tron på ett liv efter döden alltmera klarna och sålunda mark beredes för kristendomen.

A. U.

Framtidens mödrar av *Emily Lutyens*. Svenska Andelsförlaget, Stockholm.

Redan författarinnans inledning till **Framtidens mödrar** kommer en att lystra till, och det är med vaken förväntan man griper tag i studiet av ovannämnda lilla bok. Sedan det är gjort, har man svårt att släppa den, förrän den slutes samman såsom färdigläst. Det säger sig själv, att problemen bakom titeln äro av den art, att de måste driva till djupt gående diskussion; att gå närmare in på dem skulle leda till en ny bok. Här må arbetet i fråga endast starkt anbefallas till genomläsning av alla dem, som på ett eller annat sätt ha med uppfostran att göra. Det riktar sig till varje tänkande människa, och de ofrånkomliga fakta, som förf. bjärt belyser, äro så djupt allvarliga, att de helt enkelt icke få förbigås av den s. k. stora allmänheten.

Det gäller släktets framtid, och inför den stå vi alla med ansvar. Avvisande måhända mot den religiösa uppfattning, som utgör bakgrunden till Emily Lutyens' arbete, men helt visst ense med henne om vådan av ofta vidriga missförhållanden, som småningom skapa människosläktets öde. »Vi kunna bygga upp en ny ras av människor. — Valet ligger hos våra dagars föräldrar, som på gott och ont uppbygga kommande släkten.» Att den nya rasen behövs — det veta vi alla. Men icke alla veta vägarna till målet. Vi må tacka de människor, som under ansvar söka dem och mana oss andra att icke låta av att också göra det.

VIVI von KRUSENSTJERNA.

F-B-F-kretsarna.

Båstadskretsen sammanträdde den 24 november å Apelryds trädgårdsskola varvid läraren vid skolan assistent H. P. Hansson talade över ämnet Krukväxtodling i boningsrum; sång av Elsa Lundberg, uppläsning på skånskt bygdemål m. m.

Gävlekretsen hade den 30 nov. sitt sista sammanträde för året. Sedan en del kretsangelägenheter behandlats bjöds på sång av fru Grundel Åsbrink och på musik av fröken Greta Lindström. Därefter vidtog ett fingerat stadsfullmäktigesammanträde med fröken Anna Sundbom som ordförande och med övningar i att sköta klubban, försvara och sabla ned motioner samt väcka sådana, i röstning, remittering m. m., allt i glädjens och munterhetens tecken.

Halmstadskretsen samlades den 19 november, varvid läroverksadjunkt Allan Bergstrand höll föredrag om Några moderna svenska författarinnor, följt av uppläsning av några noveller av Gertrud Lilja. Samkväm och supé.

Hälsingborgskretsen hade den 13 okt. klubbafton varvid byråföreståndarinnan fröken Agnes Sturberg redogjorde för det sociala arbetet inom Hälsingborgs folkskolor. Den 4 november hölls månadsmöte med föredrag av prof. E. Lehmann över ämnet Ungdomens brytningstid.

Den 26 november var klubbafton varvid bl. a. ordföranden berättade om en resa genom Tyskland, Schweiz, Norra Italien och Frankrike, med belysning av skioptikonbilder.

Den 2 december höll museiintendenten Torsten Mårtensson föredrag om Svenskt miniatyrmåleri med skioptikonbilder.

Karlskronakretsen hade den 23 november höstens andra sammanträde, varvid fil. lic. fru Ingegerd Ingvar f. Henschen, från Lund, höll ett instruktivt och av talrika skioptikonbilder illustrerat föredrag om Möbelstilar. Tesupé och samkväm med sång av friherrinnan Elsa Posse.

Karlstadskretsens höstsammanträden inleddes med en afton då fru Gerda Hellberg talade om förbundets års-

möte 1926. Den 26 november berättade fru Nancy Gardell om vårens internationella rösträttskongress i Paris, i vilken hon deltagit som delegat; föredraget beledsagades av skioptikonbilder. Därefter samkväm med sång och musik samt tesupé.

Den 30 november var nytt kretssammanträde varvid fröken Gerda Meyerson, Stockholm, talade över ämnet: Något om min verksamhet bland arbeterskorna.

Kumla kretsen hade sitt första höstsammanträde den 16 november å Säbylund. Cirkulär från kretsstyrelsen upplästes, liksom delar av förbundets årsberättelse. Vidare meddelades en del anmärkningsvärda siffror från höstens landstingsmannaval. Sedan aftonens värdinna fröken Vienna Mesterton sett den nästan fulltaliga kretsen på kaffe vid festligt dukade bord, berättade fru Anna Björkman om sin resa till Wien i somras i egenskap av s. k. krigsbarnsamma; föredraget beledsagades av baloptikonbilder.

Lundakretsen hade den 29 nov. sammanträde under fru Carola Eklundhs ordförandeskap. Aftonens föredrag hölls av fil. lic. fru Ingegerd Henschen-Ingvar, som talade om »Klädedräftens historia», föredraget belystes av skioptikonbilder. Efter intagen tesupé sång av fru Vega Svensson till ackompanjemang av fröken A. Malmborg.

Malmö kretsen sammanträdde den 2 december under ordförandeskap av fru Elisabeth Quensel varvid e. o. hovrättsnotarien Elisabeth Nilsson talade över ämnet: Några intryck från den internationella rösträttsalliansens kongress i Paris 1926. Därefter höll fru Agda Schubert-Ström föredrag om Mensendiecksystemet och en ung dam demonstrerade rörelser och metoder.

Norrköpingskretsen hade den 25 oktober tillsammans med Norrköpings Kvinnoföreningar anordnat ett offentligt föredrag i Hörsalen av Doktor Anna-Clara Romanus-Alfvén över ämnet: Arbetsovilliga och samhällsvådliga med anledning av det nya lagförslaget angående deras behandling. — Den 29 november sammanträdde kretsen i Hushållsskolan Margaretas fest-

våning till samkväm. Fröken Gerda Malmström höll ett föredrag med bilder: Minnen och intryck från Steyr. Sedan fruarna H. Lindvall och K. Edlund glatt de närvarande med musik och sång till luta intogs tesupé.

Nyköpingskretsen hade den 4 oktober sammanträde. Vice ordföranden fru Marta Svenborg meddelade att tre vakanter uppstått inom styrelsen då ordföranden fru Märta Fant, fruarna Elna Cullberg och Märta Traviss avgått; avflyttningar från orten samt hälsoskäl hade medfört dessa förluster för styrelsen. Vid fru Fants avresa i juni hade en skål av silver genom en deputation överlämnats som avskedsgåva. — Aftonens föredrag hölls av fröken Ellen Michelsen, över Ellen Key.

Den 29 november hade kretsen sitt sista sammanträde för hösten varvid fru Gertrud Rodhe berättade om vårens rösträttskongress i Paris. — Föreståndarinnan för Hemslöjden fröken Alma Andersson hade anordnat en vacker och rikhaltig utställning av hemslöjdsalster.

Stockholmskretsen hade den 2 december sammanträde å Grand Hôtel och fil. dr Hanna Rydh höll ett föredrag om Fornåld nordisk konstskicklighet och sydliga modeimpulser, beledsagat av skioptikonbilder.

Den 14 december hade kretsens Fredrika-Bremerskola Luciafest å Internationella klubbens lokal, med Luciakaffe och sång av fil. mag. Maj Sondén samt fil. dr Hanna

Rydhs instruktivt roande föredrag om Midvinterns solfest hos våra förfäder.

Varbergskretsen hade den 22 november sammanträde varvid K. G. Ossian Nilsson föredrog ett urval ur sin diktning, börjande med en ståtlig hyllningsdikt till kvinnan och därefter en dikt till — Fredrika Bremer. Aftonen avslutades med sång och musik av amatörer.

Växjöskretsen hade den 15 okt. ett möte, då fru Eva Nordenskjöld höll föredrag i natthärbärgesfrågan, vilket följdes av livlig diskussion. Musik utfördes av fröken Hansson och gemensam tesupé avslutade kvällen.

Ystadskretsen sammanträdde den 8 oktober varvid förf. fru Letta Jarozynska höll föredrag om Kvinnan och hemmet i Polen. Den 28 oktober var den första föreläsningaftonen av en av kretsen ordnad föreläsningsserie. Föredragshållare var docenten A. Thomson, Lund, och ämnet behandlade statliga och kommunala frågor samt medborgares rättigheter och skyldigheter. Den 18 november fortsatte docent Thomson sina föreläsningar om Svenska medborgares rättigheter och skyldigheter.

Den 13 december hade kretsen Lucia- och julfest.

Örebrokretsen hade den 4 december ordnat en sagoafton för barn i Risbergsskolan. Behållningen av den lyckade aftonen tillföll Örebro läns Fredrika-Bremerstipendiefond.

INDISKA TEHUSET

Klarabergsgatan 52, Stockholm

har de utsöktaste téerna. Försök *AFTERNOON TEA* en härlig aromrik blandning Kr. 12:— pr kg. Fraktfritt mot postförskott vid köp av minst 1 kg.

Fredrika Bremer-Förbundets

Fruktodlings- och Trädgårdsskola, Apelryd vid Båstad, börjar sin 8 månaders kurs (sommarkursen) den 1 mars 1927.

Hospitanter mottagas på kortare tid. Prosp. och upplysningar å Fredrika Bremer-Förbundets Byrå, Klarabergsgatan 48, 2 tr., Stockholm, samt av Föreståndarinnan, adress Apelryd, Båstad.

Fredrika-Bremer-Förbundets Byrå

Klarabergsgatan 48, Stockholm C

Lämnar råd vid *yrkesval åt kvinnlig ungdom* samt försäljer förbundets broschyr *Flickornas yrkesutbildning* till ett pris av 1 kr.

Broschyren kan även erhållas i bokhandeln.

HERTHA

Tidskrift för den svenska kvinnorörelsen, utgiven av FREDRIKA BREMER-FÖRBUNDET.
Redaktör: *Ellen Klemán.*

Samtliga förbundsmedlemmar erhålla tidskriften. *Icke-förbundsmedlemmar* prenumerera å *närmaste postanstalt* eller i *bokhandel*. Pris för postupplaga: 1/1 år kr. 6:50; 1/2 år kr. 3:50; 1/4 kr. 1:90. Lösnummer 65 öre. *Redaktion och expedition: 48 Klarabergsgatan, Stockholm.* Redaktionstid: *tisdagar och fredagar kl. 1—3.* Tel. Norr 48 50, 27 62. Expeditionen: *kl. 11—4 varje söckendag.* Tel. Norr 48 50, 27 62.

Det var ej en tillfällighet, att Noaks berömda duva kom åter med just en olivkvist som bevis om solsken och vackert väder. Oliven är det magasinerade solskenet. Olivoljan som huvudingrediens i M. Zadigs Olivtvål skänker sol och skönhet åt huden, verklig solskenshy. Köp överallt den äkta

50 öres

M. Zadigs Olivtvål

M. Zadig, Malmö, H. M. K. Hovleverantör.

Brokadfärger

Atelier för Brokadmålning

Helga Hjelmström, Önskeringsvägen 8, ÄPPELVIKEN, Tel. Äppelvikens 825.

till försäljning. Välsorterat lager. Fabrikat Conrad & Höhne. Undervisning per korrespondens meddelas. Prospekt och prislista sändes på begäran.

"Smakar mera än det kostar"

använd i hushållet Arboga Smörblandning

"MEJERIT"

ersätter fullständigt smör, men är billigare
De svenska hushållens dominerande
smörblandning.



Den som bakar

behöver aldrig befara att
misslyckas om därvid an-
vändes det världsberömda

RUMFORD BAKPULVER

Bäst och Billigast!

AKTIEBOLAGET Stockholms Nya Järnsängfabrik E. L. ERICSSON

Specialaffär för

Sängar, Sängkläder, Soffor,
Ottomaner 1 och 2 bäddar,
Täcken, Filtar, Överkast,
Kuddar m. m., m. m.

Kontor & Utställning

16 Norrlandsgatan 16
STOCKHOLM Tel. 7856, N. 7181



Carl Broströms Ättiksprit

är fullkomligt enastående
i styrka och arom.

Förnämligaste kvalitetsmärke

— KÖP DEN —

Ständig kontrollant: Fil. Dr. Fr. Liljeblad aukt. handelskemist.

Innehåll. ✓

Hildegard Björck. Av Signe Nilsson.

Kooperationen och samhällsutvecklingen. Av Emilia Fogelklou.

Ett innehållsrikt liv. Av Lotten Dahlgren.

Från bokvärlden.

F.-B.-F.-Kretsarna.

GUMMISULOR OCH GUMMIKLACKAR

"Kuntzes Extra"

marknadens förnämsta fabrikat, lätta och behagliga
med enastående slitstyrka.

Gummileksaker — uppblåsbara och flytande —
största sortering i trevliga nyheter.



Dessutom rekommendera vi vårt välförsedda lager i **Gummihandskar,**
Gummisvampar, Gummimattor, Bollar, Reskuddar,
Tennis- och Gymnastikskor m. m., m. m.

KAUTSCHUKS- & GUTTAPERKAVARU-AKTIEBOLAGET
KUNTZE & Co.

Norrköping — STOCKHOLM — Sundsvall